

NÁRODNÝ PRÍSTUP HODNOTENIA EUTROFIZÁCIE POVRCHOVÝCH VÔD V SR

Pavel Hucko, Matej Štetina, Svetozár Luther

Obsah prezentácie

- **Legislatívny rámec vzťahujúci sa k problematike eutrofizácie v SR**
- **Návrh národného prístupu hodnotenia eutrofizácie**
- **Príklady hodnotenia eutrofizácie vôd**

Legislatívny rámec

Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách

Zákon v § 33 definuje **Citlivé oblasti**:

(1) Citlivé oblasti sú vodné útvary povrchových vôd,

a) v ktorých dochádza alebo môže dôjsť v dôsledku zvýšenej koncentrácie živín [§ 2 písm. ac)] k nežiaducemu stavu kvality vôd,

b) ktoré sa využívajú ako vodárenské zdroje alebo sú využiteľné ako vodárenské zdroje,

c) ktoré si vyžadujú v záujme zvýšenej ochrany vôd vyšší stupeň čistenia vypúšťaných odpadových vôd.

a v § 34 **Zraniteľné oblasti**:

(1) Zraniteľné oblasti sú poľnohospodársky využívané územia, z ktorých odtekajú vody zo zrážok do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých je koncentrácia dusičnanov vyššia ako 50 mg/l alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť.

Legislatívny rámec

Kritériá na identifikáciu citlivých oblastí uvedené v prílohe č. 3 zákona

Vodný útvar sa identifikuje ako **citlivá oblasť**, ak patrí do jednej z nasledujúcich skupín:

1.) Prírodné sladkovodné jazerá a iné vodné útvary, ktoré sa pokladajú za eutrofické alebo ktoré sa v blízkej budúcnosti môžu stať eutrofickými, ak sa neuskutočnia opatrenia proti eutrofizácii.

Pri posudzovaní, ktoré živiny by mali byť znížené ďalším čistením, sa môže zohľadniť slabá výmena objemu vody v jazerách alebo vo vodných nádržiach, čím môže dochádzať k jej akumulácii v dôsledku nedostatočného prítoku. V týchto oblastiach sa musí zahrnúť odstraňovanie fosforu, ak sa preukáže, že odstraňovanie fosforu nebude mať účinok na úroveň eutrofizácie.

V miestach vypúšťania odpadových vôd z veľkých sídelných útvarov, z ktorých sa môžu do povrchových vôd dostať dusičnany, posúdiť tiež odstraňovanie dusičnanov.

Legislatívny rámec

Kritériá na identifikáciu citlivých oblastí uvedené v prílohe č. 3 zákona

Vodný útvar sa identifikuje ako **citlivá oblasť**, ak patrí do jednej z nasledujúcich skupín:

2.) Povrchové vody určené na odber pitnej vody, ktoré by mohli obsahovať vyššie koncentrácie nutričov, ako sú stanovené v osobitnom predpise, ktorý vydá vláda, ak sa nepodniknú príslušné opatrenia.

3.) Oblasti, kde z výsledkov monitoringu je evidentný stúpajúci trend koncentrácií nutričov, a ak by sa nevykonali príslušné opatrenia a tento trend by pokračoval, treba ďalšie čistenie okrem čistenia uvedeného v § 36 tohto zákona.

Legislatívny rámec

Kritériá na identifikáciu vôd v zraniteľných oblastiach uvedené v prílohe č. 4 zákona

A. Zraniteľné oblasti podľa § 34 ods. 1 sa identifikujú okrem iného s použitím týchto kritérií:

- 1.) či povrchové vody**, najmä tie, ktoré sa využívajú alebo ktoré sú určené na odber pitnej vody, obsahujú alebo môžu obsahovať vyššiu koncentráciu dusičnanov, ako je stanovené v osobitnom predpise, ktorý vydá vláda, ak sa neuskutočnia opatrenia podľa § 34 a 35 zákona,
- 2.) či podzemné vody obsahujú viac ako 50 mg/l dusičnanov** alebo môžu obsahovať viac ako 50 mg/l dusičnanov, ak sa neuskutočnia opatrenia podľa § 34 a 35 tohto zákona,
- 3.) či v jazerách, odkrytých podzemných vodách alebo iných vodných útvaroch** nedochádza k eutrofizácii alebo v blízkej budúcnosti sa môžu stať eutrofickými, ak sa neuskutočnia opatrenia podľa § 30 a 31 tohto zákona.

Legislatívny rámec

Nariadenie vlády SR č. 617/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti

Vláda SR podľa § 81 ods. 1 písm. b) zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) nariaďuje:

§ 1 **Za citlivé oblasti**, podľa § 33 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z., sa ustanovujú **vodné útvary povrchových vôd**, ktoré sa nachádzajú na území Slovenskej republiky alebo týmto územím pretekajú.

§ 2 (1) **Za zraniteľné oblasti**, podľa § 34 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z., sa ustanovujú **pozemky poľnohospodársky využívané** v katastrálnych územiach obcí, ktorých zoznam je uvedený v prílohe č. 1.

Legislatívny rámec

Nariadenie vlády SR č. 269/2010 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd

Hodnotenie vychádza z požiadaviek na kvalitu vôd podľa prílohy č.1 k nariadenia vlády č. 269/2010 Z. z. v ukazovateľoch, ktoré majú vzťah k eutrofizácii.

Okrem prílohy č. 1 sa otázkou živín v útvaroch povrchových vôd zaoberá aj príloha č. 12, resp. príloha č. 13 pre výrazne zmenené vodné útvary. Limitné hodnoty pre relevantné fyzikálno-chemické prvky kvality môžu byť rôzne pre jednotlivé typy vodných útvarov, čo v konečnom dôsledku sťažuje porovnanie trofie medzi typmi.

Legislatívny rámec

Nariadenie vlády SR č. 269/2010 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd

Pre hodnotenie citlivých oblastí a identifikáciu miest ohrozených eutrofizáciou sa využívajú výsledky monitorovania.

Používajú sa ukazovatele a limitné hodnoty uvedené v prílohe č. 1 nariadenia vlády č. 269/2010 Z. z.

Hodnotenie sa vykonáva pre miesta, v ktorých boli monitorované ukazovatele viažuce sa k eutrofizácii vôd.

Sledujú a hodnotia sa koncentrácie dusíka (N_{celk}), fosforu (P_{celk}), amoniakálneho dusíka ($N\text{-NH}_4$), dusičnanového dusíka ($N\text{-NO}_3$) podľa časti A prílohy č. 1 a podľa časti E prílohy č. 1 biomasa fytoplanktónu ako chlorofyl-a (CHL_a) a abudancia fytoplanktónu (ABU_{fy}).

Návrh národného prístupu hodnotenia eutrofizácie

Národný prístup hodnotenia eutrofizácie povrchových vôd v SR

Na základe analýzy národnej legislatívy a požiadaviek uplatnených v Guidance Document No. 23 a Smernice Rady 91/676/EHS o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov možno v SR navrhnúť hodnotenie trofického stavu vodných útvarov podľa nasledovných metodík/postupov:

a) Hodnotenie trofického stavu povrchových vôd na základe prílohy č. 1 k nariadeniu vlády č. 269/2010 Z. z. - sledovanými ukazovateľmi sú: koncentrácia celkového dusíka, celkového fosforu, amoniakálneho, dusičnanového a dusitanového dusíka, množstvo biomasy (chlorofyl-*a*) a abundancia fytoplanktónu.

Pre hodnotenie kvality povrchovej vody pre jednotlivé ukazovatele sa použijú vypočítané štatistické hodnoty, t.j. **hodnota 90-teho percentilu (P90)**, ktoré sa porovnajú s limitnými hodnotami prílohy č. 1.

Návrh národného prístupu hodnotenia eutrofizácie

Národný prístup hodnotenia eutrofizácie povrchových vôd v SR

Ukazovateľ	Symbol	Jednotka	Hodnota
Amoniakálny dusík	N-NH ₄	mg/l	1,0
Dusitanový dusík	N-NO ₂	mg/l	0,02
Dusičnanový dusík	N-NO ₃	mg/l	5,0
Celkový dusík	N _{celk}	mg/l	9
Fosfor celkový	P _{celk}	mg/l	0,4
Biomasa fytoplanktónu (chlorofyl- <i>a</i>)	CHL _a	μg/l	50
Abundancia fytoplanktónu	ABU _{fy}	bunky/ml	10 000

Návrh národného prístupu hodnotenia eutrofizácie

Národný prístup hodnotenia eutrofizácie povrchových vôd v SR

b) Hodnotenie trofického stavu tečúcich vôd podľa „francúzskej metodiky“. Táto metóda je presnejšia v porovnaní s predchádzajúcim postupom, avšak možno ju použiť **len na tečúce vody**. Na hodnotenie je potrebné použiť **letný priemer koncentrácií** pre dusičnany, fosforečnany a celkový fosfor a pre chlorofyl-**a letné maximum** (letným obdobím sa rozumie obdobie apríl – september vrátane).

Návrh národného prístupu hodnotenia eutrofizácie

Národný prístup hodnotenia eutrofizácie povrchových vôd v SR

b) Hodnotenie trofického stavu tečúcich vôd podľa „francúzskej metodiky“.

Ukazovateľ	Trofický stav (Francúzska metodika)					Jednotka
	Ultra-oligotrofný	Oligotrofný	Mezotrofný	Eutrofný	Hyper-eutrofný	
	Stupeň trofie					
	I	II	III	IV	V	
Dusičnany	< 2	< 10	< 25	< 40	≥ 40	mg/l
Fosforečnany	< 0,1	< 0,5	< 1	< 2	≥ 2	mg/l
Celkový fosfor	< 0,05	< 0,2	< 0,5	< 1	≥ 1	mg/l
Chlorofyl-a	< 2,5	< 8	< 25	< 75	≥ 75	µg/l

Návrh národného prístupu hodnotenia eutrofizácie

Národný prístup hodnotenia eutrofizácie povrchových vôd v SR

c) Hodnotenie trofického stavu stojatých vôd podľa metodiky OECD, 1. spôsobu (podľa ročných priemerov koncentrácií celkového fosforu, chlorofylu-a a Secchiho hĺbky).

Ukazovateľ	Stav trofie (metodika OECD)				
	Ultra-oligotrofný	Oligotrofný	Mezotrofný	Eutrofný	Hyper-eutrofný
Celkový fosfor ($\mu\text{g/l}$)	< 4	4 - 10	10 - 35	35 - 100	> 100
Chlorofyl-a ($\mu\text{g/l}$)	< 1	< 2,5	2,5 - 8	8 - 25	> 25
Secchiho hĺbka – priehľadnosť (m)	> 12	> 6	6 - 3	3 – 1,5	< 1,5

Príklady hodnotenia eutrofizácie vôd

Hodnotenie eutrofizácie podľa nariadenia vlády č. 269/2010 Z. z., prílohy č. 1

Hodnotenie eutrofizácie za rok 2010

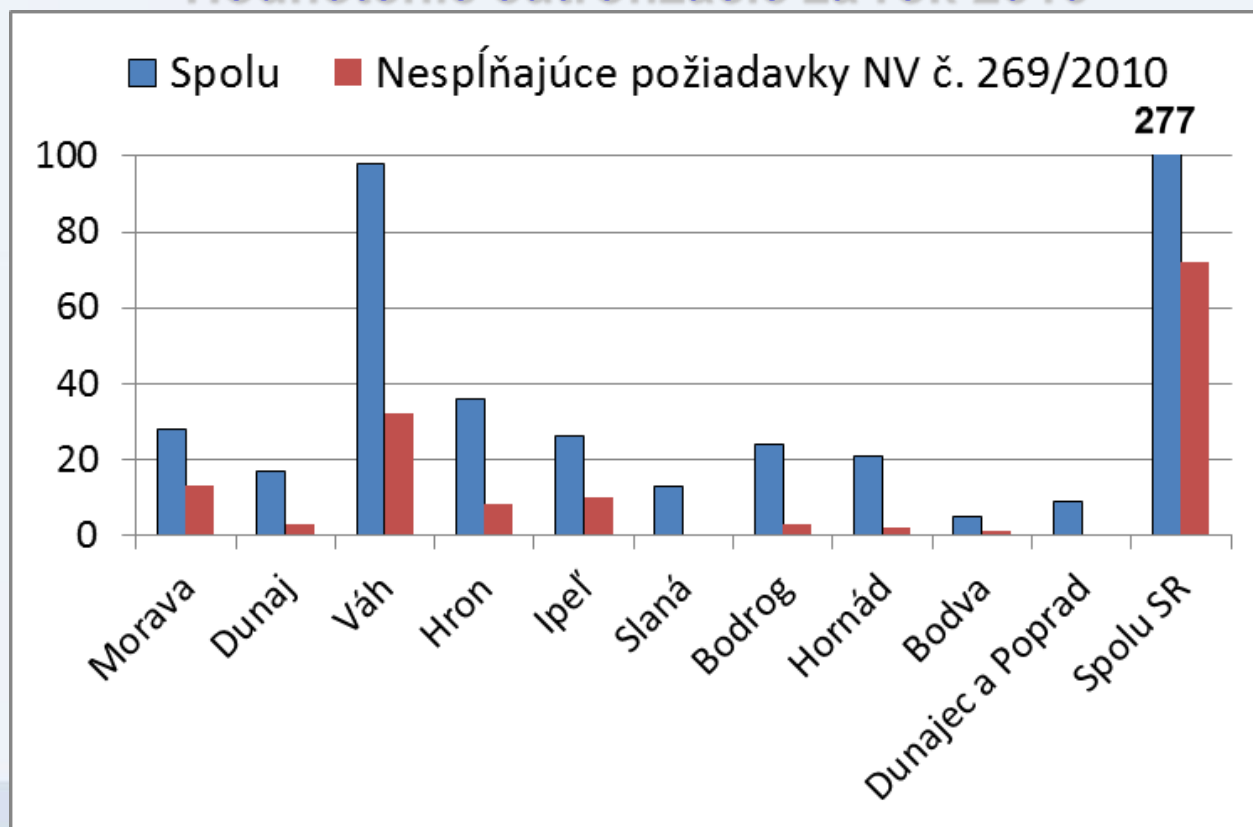
Názov čiastkového povodia	Počet monitorovacích miest	
	Spolu	Nespĺňajúce požiadavky
Morava	28	13
Dunaj	17	3
Váh	98	32
Hron	36	8
Ipeľ	26	10
Slaná	13	0
Bodrog	24	3
Hornád	21	2
Bodva	5	1
Dunajec a Poprad	9	0
Spolu SR	277	72

Príklady hodnotenia eutrofizácie vôd

Hodnotenie eutrofizácie podľa nariadenia vlády č. 269/2010 Z. z., prílohy č. 1

Hodnotenie eutrofizácie za rok 2010

Príklady hodnotenia eutrofizácie vôd

Hodnotenie eutrofizácie vo vodných nádržiach pomocou metodiky OECD

Spôsoby hodnotenia eutrofizácie vo vodných nádržiach

Spôsob hodnotenia		Hodnotený ukazovateľ a ich štatistické hodnoty
1. spôsob	Ročné priemery	celkový fosfor, chlorofyl-a, priehľadnosť - priemerné ročné hodnoty – najvyššie hodnoty pre všetky tri ukazovatele
2. spôsob	Ročné maximá/minimá	celkový fosfor - priemerné ročné hodnoty - najvyššie hodnoty, chlorofyl-a – maximálne ročné hodnoty , priehľadnosť - minimálne ročné hodnoty – najvyššie hodnoty
3. spôsob	Letné priemery	celkový fosfor, chlorofyl-a, priehľadnosť - priemerné letné hodnoty – najvyššie hodnoty pre všetky tri ukazovatele
4. spôsob	Letné maximá/minimá	celkový fosfor - priemerné ročné hodnoty – najvyššie hodnoty, chlorofyl-a – maximálne letné hodnoty , priehľadnosť - minimálne letné hodnoty – najvyššie hodnoty

Príklady hodnotenia eutrofizácie vôd

Hodnotenie eutrofizácie vo vodných nádržiach pomocou metodiky OECD

Prehľad počtu miest zatriedených do príslušných tried trofie na základe 4 spôsobov hodnotenia vodných nádrží

Stav trofie	Spôsob vyhodnotenia stavu trofie			
	Ročné priemery	Ročné maximá/minimá	Letné priemery	Letné maximá/minimá
	Počet miest/počet nádrží			
Ultra - oligotrofný	0	0	0	0
Oligotrofný	0	0	0	1 miesto/1 nádrž
Mezotrofný	0	10 miest/5 nádrží	1 miesto/1 nádrž	4 miesta/3 nádrže
Eutrofný	21 miest/9 nádrží	21 miest/11 nádrží	22 miest/11 nádrží	25 miest/11 nádrží
Hyper - eutrofný	21 miest/9 nádrží	11 miest/6 nádrží	19 miest/9 nádrží	12 miest/6 nádrží

Príklady hodnotenia eutrofizácie vôd

Hodnotenie eutrofizácie vo vodných nádržiach pomocou metodiky OECD

Eutrofný až hypereutrofný stav sa identifikoval v monitorovacích miestach vodných nádrží v povodí Moravy (Kunov), v povodí Váhu (Sĺňava, Kráľová), v povodí Hrona (Hriňová, Málinec, Ružiná a Petrovce) a v povodí Bodvy (Bukovec).

Len eutrofný stav sa zistil vo vodnej nádrži Orava (2 miesta), Ľuboreč (2 miesta), Ružiná (2 miesta), Hriňová (1 miesto), Málinec (1 miesto), Pálcianska Maša (2 miesta) a Bukovec (2 miesta).

Záver

- **Návrh národného prístupu pre hodnotenie eutrofizácie povrchových vôd vychádza z vykonanej analýzy legislatívnych predpisov SR a požiadaviek na hodnotiace správy k problematike implementácie smernice Rady 91/676/EHS.**
- **Z vykonaných porovnaní výstupov vyplýva, že kým hodnotenie podľa nariadenia vlády č. 269/2010 Z. z., prílohy č. 1 je orientačné, tak u francúzskej metodiky je oveľa presnejšie.**
- **Hodnotenie podľa metodiky OECD pre vodné nádrže je prísnejšie, napr. hodnoty pre celkový fosfor sú približne o jeden poriadok nižšie. Tento fakt zrejme odzrkadľuje výraznejšiu náchylnosť stojatých vôd k eutrofizácii.**

Ďakujem za pozornosť